

Промисловість регіонів України: тенденції і проблеми розвитку

Проведено аналіз поточного стану і результатів промислової діяльності в Україні упродовж 2011-2016 рр. Визначено основні тенденції та проблеми розвитку вітчизняної промисловості на підставі оцінювання динаміки значень множини показників, які характеризують активність (виробничу, експортну, інвестиційну, капітальну, інноваційну) та ефективність (ресурсну, економічну) функціонування промислового сектору національної економіки у регіональному розрізі. Запропоновано низку організаційно-економічних механізмів, реалізація яких сприятиме підвищенню рівня інноваційної активності в Україні, активізації залучення прямих іноземних інвестицій у промисловість, нарощенню її експортного потенціалу та зниженню собівартості промислової продукції.

Ключові слова: промисловість, виробництво, експорт, активи, інвестиції, інновації, ефективність, розвиток.

Постановка проблеми. Володіючи значним індустріальним потенціалом і водночас транзитним, природно-сировинним і людським капіталом, Україна займає лише 19-те місце серед держав-членів Європейського Союзу за обсягом випуску промисловості і 20-те – за обсягом валової доданої вартості, поступаючись лідеру – Німеччині – у понад 30 і майже у 44 рази відповідно¹. Основними передумовами тенденційної проблемності розвитку вітчизняної промисловості, а відтак низького рівня її конкурентоспроможності, є, з одного боку, використання застарілих технологій і критичний ступінь зносу (фізичного і морального) основних засобів, а з іншого – обмежений доступ підприємств до кредитних ресурсів, надто довгострокових (для технічного переозброєння) через високі відсоткові ставки банків. Це коло замикають ще сукупність чинників, а саме: недосконалість фінансово-інвестиційної системи, що стимулює відтік власного капіталу суб'єктів господарювання; істотне відставання України у сфері використання інформаційних технологій і систем; залежність національної економіки від кон'юнктури на зовнішніх ринках; низький рівень інноваційної активності, зокрема внаслідок відсутності зв'язків між наукою та виробництвом.

Аналіз останніх досліджень. З огляду на важливу роль цього сектору економіки у забезпеченні конкурентних позицій України на світових товарних ринках, провідними вченими Національної академії наук здійснюються його ґрунтовні дослідження. Так, зокрема, у [1] визначено основні напрями вдосконалення структури вітчизняної промисловості, підвищення ефективності виробництва і використання трудового потенціалу. Питання фінансового, грошово-кредитного, бюджетно-податкового забезпечення неоіндустріального розвитку та його екологічного регулювання в Україні висвітлено у [2]. Сучасні тенденції розвитку виробничих систем, пов'язані з реалізацією принципів четвертої промислової революції та переходом до смарт-промисловості, розглянуто у [3]. У [4] досліджено динаміку, тенденції та перспективи розвитку вітчизняного експорту в умовах зони вільної торгівлі між Україною і ЄС. Водночас детальних оцінок потребує економіка промисловості регіонів України.

Метою статті є виявлення основних тенденцій і проблем розвитку промисловості України на підставі оцінювання динаміки значень показників, які системно

характеризують рівень функціонування промислового сектору національної економіки у регіональному розрізі.

Основні результати дослідження. Попри уповільнення промислового розвитку в Україні внаслідок впливу багатьох чинників (суспільно-політичних, монетарних та ін.), промисловість залишається провідним видом економічної діяльності. Так, частка промислової продукції в обсязі реалізації продукції (товарів, послуг) у 2016 р. становила 31,4% (проти 31,1% у 2015 і 2011 рр.) (табл. 1). Значення цього показника зросло у 15-ти областях, з них найбільше у Тернопільській (на 17,6%) і Закарпатській (на 11,1%). До п'ятірки регіонів, економіка яких має найвищий рівень індустріалізації (>60%)², входять Запорізька, Полтавська, Рівненська, Донецька і Луганська області. Частка цих областей в обсязі реалізованої промислової продукції у 2016 р. сумарно склала майже третину – 32,51%, з яких 11,89% припали на Донецьку область, а 8,74% – на Запорізьку. Найбільшу частку (≈20%) у цій структурі з 2014 р. займає Дніпропетровська область.

Індекс промислової продукції в Україні у 2016 р. зріс до 2,8% після зниження до від'ємних значень упродовж 2012-2015 рр. Водночас темп приросту обсягу реалізації промислової продукції (який корелює з індексом цін) у 2016 р. знизився на 2,8 в. п. (після зростання у 2015 р. на 16,3 в. п.). Зменшення значень цього показника відбулось у 18-ти областях, з них найбільше в Одеській – на 49,0 в. п. і

Таблиця 1

Показники виробничої активності в регіонах України, %

Область	Частка промислової продукції в обсязі реалізації продукції (товарів, послуг)						Темп приросту обсягу реалізованої промислової продукції					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	31,1	30,7	30,5	32,0	31,1	31,4	25,1	4,8	-3,3	8,0	24,3	21,5
Вінницька	50,1	48,8	54,6	46,2	42,5	44,4	16,0	7,3	13,2	21,0	37,8	24,5
Волинська	27,8	21,6	19,4	22,3	23,2	22,3	29,1	7,7	-3,5	25,5	42,0	20,3
Дніпропетровська	43,5	49,2	49,0	53,1	51,8	51,4	20,5	9,9	-1,3	15,9	20,0	14,2
Донецька	39,0	36,4	38,3	47,1	58,6	60,9	31,4	-9,4	-8,9	-19,7	7,7	9,1
Житомирська	52,8	54,2	51,8	48,5	54,5	45,8	19,2	13,9	0,4	11,3	40,9	30,9
Закарпатська	33,6	36,2	33,4	32,0	34,4	45,5	25,2	12,3	0,8	11,1	24,4	33,2
Запорізька	65,6	66,4	69,4	70,8	71,2	70,3	21,8	1,2	-4,4	24,0	33,7	17,0
Івано-Франківська	69,9	65,9	53,1	59,2	64,5	55,2	74,8	4,5	-12,9	14,2	38,2	7,3
Київська	24,8	24,8	28,3	26,1	25,6	26,6	18,7	24,3	15,7	3,1	24,7	22,7
Кіровоградська	36,5	35,2	39,8	36,0	35,8	34,1	22,4	29,6	17,0	11,5	12,9	9,5
Луганська	76,8	72,0	69,7	73,4	73,9	60,6	32,2	-13,6	-14,0	-53,8	-28,9	35,9
Львівська	26,5	26,4	26,4	26,4	32,6	35,3	26,3	7,7	-0,7	14,3	47,8	23,7
Миколаївська	44,7	45,8	41,8	40,3	36,1	38,6	17,7	9,9	-6,3	13,7	35,8	32,6
Одеська	19,9	20,2	20,3	21,5	25,3	21,1	-12,3	4,0	-2,5	21,7	58,9	9,9
Полтавська	66,4	67,7	64,3	65,7	61,1	68,5	22,6	10,8	-11,3	21,3	28,4	29,5
Рівненська	60,5	47,8	55,1	50,8	63,0	63,2	22,5	-19,7	28,6	22,0	40,2	16,0
Сумська	71,2	67,9	69,4	66,4	61,0	51,5	59,5	6,2	-4,0	11,2	38,0	-1,7
Тернопільська	24,1	15,8	16,2	15,5	18,0	35,6	48,3	-4,6	5,0	16,3	43,3	21,7
Харківська	37,8	43,3	48,2	39,7	47,5	56,3	21,5	22,0	0,9	-11,2	64,3	34,5
Херсонська	39,6	38,0	40,3	37,8	38,0	46,3	14,7	-7,0	6,6	11,3	42,9	48,6
Хмельницька	52,5	50,5	50,3	37,9	34,8	36,7	27,4	10,5	5,6	-8,6	25,0	22,0
Черкаська	52,3	50,8	50,9	51,3	46,2	49,5	20,9	12,3	-5,1	23,2	27,9	20,4
Чернівецька	32,2	30,9	32,7	32,5	37,7	45,6	27,4	1,0	-0,2	14,1	45,9	38,1
Чернігівська	56,4	58,3	56,2	53,8	46,4	50,6	25,5	27,2	-3,2	16,7	28,1	37,8

Автотські розрахунки за [5; 6] і даними Головних управлінь статистики в областях України.

² Визначається за величиною частки промислової продукції в обсязі реалізації продукції (товарів, послуг).

Сумській – на 39,7 в. п. (до –1,7%). Найвищого зростання темпів приросту обсягу реалізації промислової продукції було досягнуто у Луганській області – на 64,8 в. п. (до 35,9%). Відтак ця область, а також Херсонська, Чернівецька, Чернігівська і Харківська, увійшла до п'ятірки лідерів за рівнем виробничої активності серед регіонів України у 2016 р.

Негативною тенденцією розвитку вітчизняної промисловості є поступова втрата нею позицій у товарному експорті. Так, частка промислових товарів у загальному експорті товарів і послуг з України упродовж 2011-2016 рр. знизилась на 16,2 в. п. – до 59,5% (табл. 2). Зокрема, у 2016 р. зменшення значень цього показника у 15-ти областях призвели до його спаду на загальноукраїнському рівні на 1,4 в. п., порівняно з 2015 р.

Після зниження темпів приросту експорту промислових товарів в Україні упродовж 2012-2015 рр., з 2016 р. почалося їх різке зростання. Значно вища амплітуда коливань значень цього показника, порівняно з індексом фізичного обсягу експорту, свідчить про високу залежність цін на продукцію вітчизняної промисловості від кон'юнктури на зовнішніх товарних ринках. Це, своєю чергою, є наслідком сировинної орієнтації українського експорту промислових товарів.

Частка експорту в обсязі реалізованої промислової продукції після суттєвого зниження у 2012-2013 рр. упродовж двох наступних років піднялась у середньому

Таблиця 2

Показники експортної активності промисловості в регіонах України, %

Область	Частка промислових товарів у експорті товарів і послуг						Частка експорту в обсязі реалізованої промислової продукції					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	75,7	69,2	66,8	67,0	60,9	59,5	37,8	34,2	32,2	36,7	36,1	32,6
Вінницька	83,2	77,2	75,0	66,8	66,9	72,9	22,1	19,1	17,3	20,8	31,3	37,0
Волинська	80,4	83,0	75,2	79,1	79,4	79,9	41,5	37,7	37,8	51,2	61,0	57,8
Дніпропетровська	95,0	94,9	93,3	94,5	93,8	95,0	40,6	36,2	35,4	40,7	45,3	42,4
Донецька	96,0	93,8	94,4	93,5	89,4	86,7	50,9	45,8	44,6	55,7	41,7	41,3
Житомирська	90,7	87,3	85,5	77,3	79,3	74,1	26,7	24,7	26,9	35,4	31,9	29,5
Закарпатська	94,7	94,8	80,9	86,6	83,1	84,4	44,5	40,8	47,8	54,0	51,3	52,8
Запорізька	82,8	91,5	92,3	91,1	88,3	85,8	35,6	37,9	36,5	43,5	45,3	35,3
Івано-Франківська	87,7	88,2	74,1	71,6	71,2	53,7	29,7	24,5	14,5	18,7	18,7	23,1
Київська	68,2	62,2	58,6	58,7	55,2	52,0	25,8	21,2	17,5	23,1	27,5	24,7
Кіровоградська	82,9	85,6	90,2	86,1	71,8	69,0	25,2	28,2	43,9	42,8	29,6	31,8
Луганська	94,7	95,5	95,0	92,9	91,9	96,1	53,0	39,5	38,7	67,1	22,9	31,3
Львівська	85,7	82,4	73,1	70,2	66,5	67,6	28,7	29,5	28,5	36,2	39,1	39,9
Миколаївська	59,5	50,2	38,9	38,7	36,7	33,1	40,3	43,2	38,4	41,3	47,0	38,2
Одеська	46,1	50,8	42,7	40,6	39,2	33,9	36,4	42,9	34,5	40,0	41,9	33,9
Полтавська	83,9	92,8	91,6	85,3	82,7	81,8	31,2	31,7	28,0	25,9	24,9	21,3
Рівненська	80,3	80,2	79,3	79,2	81,2	76,1	26,9	30,2	22,1	25,7	26,4	21,7
Сумська	92,5	90,1	88,6	81,2	76,3	79,1	33,3	34,1	28,9	28,3	29,2	31,7
Тернопільська	86,0	70,4	61,4	57,0	57,2	57,0	21,1	18,2	25,6	29,8	30,8	33,1
Харківська	76,4	74,9	72,5	74,1	67,7	67,1	20,6	18,1	17,3	26,9	20,4	14,4
Херсонська	58,5	57,3	61,3	46,9	52,4	49,2	16,1	16,4	18,5	18,3	17,5	13,6
Хмельницька	66,7	65,5	68,5	58,0	46,3	54,3	15,1	15,8	16,5	22,9	21,4	19,2
Черкаська	78,5	76,6	72,9	64,2	60,6	57,6	23,3	19,5	15,1	13,0	12,4	12,5
Чернівецька	90,4	87,9	85,9	72,8	66,0	72,7	25,4	23,0	23,8	26,7	27,2	27,5
Чернігівська	95,6	64,0	63,9	58,1	45,7	30,9	21,3	14,5	15,7	22,7	20,2	17,7

Авторські розрахунки за [6; 7] і даними Головного управління статистики в областях України.

на 4,0 в. п., однак у 2016 р. знову зменшилась майже до рівня 2013 р. і склала 32,6% (проти 36,1% у 2015 р.).

Попри загальне зниження в Україні у 2016 р. експортної активності промисловості, у частині регіонів відбулося її зростання, а саме:

- нарощення обсягів експорту промислових товарів в 11-ти областях (проти 1-ї у 2015 р.), а найбільше у Вінницькій – на 25,7% проти 12,7%. Як наслідок, частка цієї області в обсязі експорту промислових товарів зросла до 3,37% (проти 1,06% у 2011 р.);
- збільшення частки експорту в обсязі реалізованої промислової продукції у 10-ти областях, з них найбільше у Луганській (на 8,4 в. п.) і Вінницькій (на 5,7 в. п.);
- зростання частки промислових товарів у загальному експорті товарів та послуг у 9-ти областях, з них найбільше у Хмельницькій (на 8,0 в. п.), Чернівецькій (на 6,7 в. п.) і Вінницькій (на 6,0 в. п.).

У 2016 р. збільшилась експортна активність промисловості в областях Західного регіону (за винятком Івано-Франківської і Рівненської). Однак сумарно частка цих 7-ми областей в обсязі експорту промислових товарів з України становила лише 16,51%. Основа експортного потенціалу вітчизняної промисловості (54,63%) формується у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій і Полтавській областях.

З 2015 р. в Україні відновлюється капітальна активність промисловості: темп приросту необігових активів щодо 2014 р. збільшився на 4,7 в. п., а у 2016 р. – ще на 2,2 в. п. (табл. 3). Значення цього показника зросли в 11-ти областях, а

Таблиця 3

Показники капітальної активності промисловості в регіонах України, %

Область	Темп приросту необігових активів						Частка необігових активів у активах					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	13,0	45,2	7,9	3,4	8,1	10,3	47,6	54,5	55,2	53,1	49,0	45,6
Вінницька	-4,1	41,4	20,8	11,2	28,5	12,6	46,1	50,8	51,3	56,1	52,3	47,2
Волинська	2,2	7,9	3,1	5,5	32,2	5,2	50,7	53,0	53,6	51,2	49,4	44,5
Дніпропетровська	21,4	2,0	-1,4	41,4	0,1	9,9	53,1	54,1	52,5	55,0	49,7	46,0
Донецька	15,2	10,8	7,5	-1,8	8,1	-1,5	43,2	48,4	49,0	49,9	47,7	42,2
Житомирська	6,6	20,9	5,8	10,0	-1,8	27,3	56,3	58,9	57,6	55,7	52,1	50,4
Закарпатська	6,8	26,1	8,6	15,2	24,1	16,0	49,6	53,2	57,9	56,9	55,4	53,8
Запорізька	19,7	25,7	4,5	24,8	17,8	3,0	50,6	55,1	54,9	53,7	52,1	44,0
Івано-Франківська	26,4	25,5	21,8	20,6	-17,3	-1,9	54,2	65,2	61,9	59,4	35,6	31,3
Київська	8,4	21,0	31,9	13,0	12,6	18,9	51,2	51,2	55,1	54,5	52,8	53,2
Кіровоградська	16,7	14,3	11,2	13,4	-6,9	-4,9	35,5	35,8	36,2	41,0	45,7	43,5
Луганська	4,1	18,5	-35,6	7,4	-15,0	2,3	46,3	46,3	43,4	43,2	36,3	29,4
Львівська	8,2	21,5	19,3	7,2	7,4	9,7	48,7	51,3	53,7	48,1	44,7	37,4
Миколаївська	5,6	9,9	21,3	-4,2	249,9	-5,5	44,9	41,2	45,0	43,4	63,1	60,6
Одеська	3,1	46,9	2,2	0,4	11,9	12,3	53,8	62,9	62,8	50,4	52,9	49,5
Полтавська	8,7	30,6	15,8	12,1	4,7	2,2	40,4	46,4	48,5	45,8	40,4	37,5
Рівненська	-2,2	11,7	31,3	23,4	-0,1	-2,9	42,2	39,8	39,3	44,9	37,6	36,1
Сумська	17,6	3,6	5,4	-6,3	6,9	15,1	42,5	40,2	41,1	35,4	32,2	33,9
Тернопільська	0,0	-11,1	38,5	13,4	-37,0	19,0	50,5	48,1	57,2	58,3	42,5	34,2
Харківська	1,1	25,4	6,0	5,1	7,0	15,9	38,8	37,0	38,9	37,1	34,5	32,7
Херсонська	14,5	14,4	11,4	-5,1	13,6	6,4	43,9	44,9	52,1	42,9	39,6	35,7
Хмельницька	14,9	12,6	11,3	6,3	18,0	9,8	56,1	57,0	58,6	53,2	51,5	48,0
Черкаська	38,3	21,8	-1,7	2,6	2,3	6,9	26,9	26,7	28,1	22,6	19,5	19,6
Чернівецька	4,4	-12,0	6,8	-4,4	21,4	14,1	59,8	58,6	63,2	58,7	58,9	50,3
Чернігівська	-10,7	17,4	20,4	18,7	6,3	15,8	40,5	45,5	49,0	49,6	42,9	35,4

Авторські розрахунки за [8] і даними Головних управлінь статистики в областях України.

найбільше у Житомирській – на 29,1 в. п. Водночас у 5-ти областях (Донецькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Миколаївській і Рівненській) у 2016 р. темпи приросту необігових активів промисловості були від’ємними. Попри різке падіння темпів приросту необігових активів (від 15,2% у 2011 р. до –1,5% у 2016 р.), промисловість Донецької області (поряд з промисловістю Дніпропетровської і Київської областей) володіє найбільшим виробничим потенціалом серед регіонів України. Частка цих трьох областей у структурі необігових активів вітчизняної промисловості займає понад 50%.

Частка необігових активів у активах промисловості упродовж 2015-2016 рр. в Україні зменшилась на 7,5 в. п. (до 45,6%). У 2016 р. значення цього показника знизилась у 21-й області, з яких найбільше у Чернівецькій (на 8,6 в. п.), Тернопільській (на 8,3 в. п.) і Запорізькій (на 8,1 в. п.). Лише в 5-ти областях (Житомирській, Закарпатській, Київській, Миколаївській і Чернівецькій) у структурі активів промисловості домінують необігові – їх частка становить понад 50%, тобто відповідає рекомендованому значенню. Загалом така динаміка необігових активів свідчить про втрату виробничого потенціалу. До прикладу, у Польщі частка необігових активів у активах промисловості стабільно перевищує 60% і має тенденцію до зростання: від 61,1% у 2011 р. до 64,4% у 2016 р.³ Відтак зменшення частки необігових активів у структурі активів вітчизняної промисловості суттєво звужує можливості для її подальшого розвитку. Ця проблема посилюється домінуванням матеріало- та енергоємних технологій і високим ступенем зносу основних засобів (69,4%), зокрема у переробній промисловості – 76,4%, а також негативною динамікою інвестиційних процесів.

З 2012 р. в Україні відбувалось тенденційне зменшення темпів приросту капітальних інвестицій у промисловість, а з 2013 р. – і темпів приросту прямих іноземних інвестицій (ПІІ) до від’ємних (табл. 4). У 2016 р. значення першого з названих показників різко суттєво зросло (на 32,7 в. п., порівняно з 2015 р.) і, таким чином, наблизилось до рівня 2011 р. (різниця склала –7,8 в. п.). Водночас темпи приросту ПІІ у промисловість ще більше знизилась (до –28,4%). Як наслідок, частка промисловості у загальному обсязі ПІІ у 2016 р. зменшилась на 4,56 в. п.

Найвищий рівень інвестиційної активності у 2016 р. продемонструвала Чернігівська область унаслідок зростання значень усіх трьох виділених показників, а надто темпу приросту ПІІ у промисловість – до 209,1% проти –12,6% у 2015 р. У підсумку, частка цієї області у структурі ПІІ у промисловості збільшилась на 2,0% в. п. Додатних темпів приросту ПІІ у промисловість досягли також Вінницька, Закарпатська, Миколаївська і Тернопільська області. Однак у Вінницькій області на 19,64%, порівняно з 2015 р., скоротились надходження капітальних інвестицій у промисловість. Від’ємним темп приросту цього показника був також у Волинській, Полтавській (із 2014 р.), Рівненській і Херсонській областях. Натомість у Миколаївській області темп приросту капітальних інвестицій у промисловість у 2016 р. сягнув 212,7% (проти –26,1% у 2015 р.). Найвищих значень частки промисловості у загальному обсязі ПІІ (>80%) досягли Чернігівська, Луганська, Черкаська і Закарпатська області.

Найсуттєвіше показники інвестиційної активності зменшились у Дніпропетровській області. Так, зокрема, темп приросту ПІІ у промисловість знизився на 59,2 в. п., а частка промисловості у загальному обсязі ПІІ в область скоротилась на 20,1 в. п., порівняно з 2015 р. Попри те, ця область залишається лідером серед регіонів України за інвестиційним потенціалом – її частка у структурі капітальних інвестицій промисловості у 2016 р. становила 19,54% (проти 22,58%

³ Авторські розрахунки за даними Центрального статистичного управління Польщі [9].

Таблиця 4

Показники інвестиційної активності промисловості в регіонах України, %

Область	Темп приросту капітальних інвестицій у промисловість						Темп приросту прямих іноземних інвестицій у промисловість						Частка промисловості в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	42,1	16,4	6,5	-11,6	1,6	34,3	8,5	12,7	4,9	-17,7	-10,4	-28,4	34,7	31,5	31,0	32,3	30,6	25,5
Вінницька	24,8	50,0	36,9	-12,2	0,2	-19,6	11,2	11,0	13,1	-4,6	-16,7	5,2	55,5	56,8	56,5	59,9	66,9	73,2
Волинська	36,6	3,0	19,2	19,3	196,7	-39,4	12,2	4,2	3,0	-14,1	-1,6	-0,6	67,8	57,0	62,5	67,0	72,2	78,5
Дніпропетровська	45,5	-6,5	0,1	8,0	18,4	11,5	1,7	5,7	2,7	-12,6	-5,8	-65,0	74,1	75,1	70,8	72,5	73,8	53,7
Донецька	75,4	19,0	-1,9	-52,3	-37,3	44,4	14,3	13,6	3,9	-40,1	-35,1	-4,1	46,7	44,8	39,5	32,6	29,5	36,2
Житомирська	15,1	25,1	7,9	-2,5	11,8	45,3	31,6	9,1	-0,3	-21,6	-16,0	-12,5	80,6	82,0	76,7	81,5	78,5	79,2
Закарпатська	2,6	45,2	10,2	2,6	15,1	54,3	-6,8	10,9	10,3	-9,6	-18,6	5,4	78,2	74,3	74,7	80,1	78,9	81,7
Запорізька	45,0	23,9	-5,7	25,3	-11,2	26,9	6,6	27,3	-5,5	-13,6	-14,8	-12,9	70,7	76,7	73,7	81,0	65,6	65,3
Івано-Франківська	5,4	20,8	-16,4	54,0	-21,0	34,5	33,1	-0,2	29,5	10,8	-10,2	-3,7	78,0	75,6	77,3	75,3	74,9	73,0
Київська	63,7	39,3	25,3	11,7	2,6	45,0	4,8	10,8	5,6	-13,0	-2,7	-0,1	46,9	46,4	48,4	49,7	49,1	52,6
Кіровоградська	123,5	-57,8	-22,4	-3,1	-4,6	77,8	3,4	42,6	106,9	-45,4	-14,1	-37,5	42,1	41,9	56,8	59,9	65,5	44,8
Луганська	26,2	16,3	46,4	-44,6	-72,1	20,8	26,7	5,0	2,4	-44,1	7,3	-10,8	82,7	79,4	77,2	54,8	70,2	83,6
Львівська	20,7	11,0	31,9	-21,3	32,7	74,5	1,8	71,8	13,8	-28,3	-11,9	-9,1	27,3	39,0	42,5	37,8	36,7	38,0
Миколаївська	-5,0	35,1	44,3	-51,2	-26,1	212,7	97,7	63,1	5,0	-27,5	-14,8	14,9	49,0	48,0	46,7	40,9	38,1	43,6
Одеська	13,1	288,1	-21,8	-61,6	5,5	48,9	11,4	53,1	16,1	-13,0	-5,2	-3,5	30,0	34,5	39,0	39,6	40,2	39,0
Полтавська	19,5	25,7	16,3	-8,4	-26,6	-1,0	24,9	-24,8	12,7	85,1	-2,7	-6,2	78,1	43,6	43,5	83,3	83,3	78,0
Рівненська	-11,5	27,4	-2,8	44,7	90,7	-35,0	2,0	15,8	-2,9	-5,0	-33,6	-23,0	49,9	57,3	53,1	58,7	47,6	44,4
Сумська	78,3	-22,6	8,3	-8,8	2,1	80,7	0,6	4,2	2,8	-41,7	-33,5	-34,0	80,1	80,7	72,7	68,5	59,8	41,9
Тернопільська	31,6	25,3	-19,4	2,4	40,0	68,1	-16,5	3,7	8,7	-17,0	-10,9	7,7	57,2	56,8	58,5	58,7	58,9	66,0
Харківська	21,4	22,5	-1,7	-2,7	21,2	17,0	15,0	-14,0	-2,5	-18,4	-14,9	-17,8	16,1	17,5	16,7	17,5	16,4	33,2
Херсонська	103,5	-12,2	12,8	3,2	4,3	-11,5	3,9	5,6	30,7	-21,1	14,7	-9,3	55,8	49,6	56,9	59,6	68,3	64,9
Хмельницька	10,4	-48,0	33,9	4,0	26,6	76,5	0,9	-2,5	4,7	-11,2	-9,6	-7,7	79,5	70,5	68,2	72,3	74,1	72,1
Черкаська	22,0	23,8	-16,0	-38,4	33,7	53,0	-7,6	27,8	1,9	-46,7	-30,4	-4,4	71,7	86,4	87,4	81,2	81,8	82,5
Чернівецька	30,6	-31,4	20,7	-7,9	34,4	61,7	-12,9	-5,9	-5,5	7,3	-4,9	-11,7	54,1	49,0	42,6	46,5	51,2	46,9
Чернігівська	4,1	7,8	15,6	46,9	3,7	66,9	1,0	13,3	4,5	-7,4	-12,6	209,1	74,5	78,7	67,3	77,3	76,0	90,0

Авторські розрахунки за [10; 11] і даними Головних управлінь статистики в областях України.

у 2015 р.), а в структурі ПІІ промисловості – 22,02% (проти 43,61%). Стабільно низьким упродовж аналізованого періоду був рівень інвестиційної активності у Харківській області, значення показника темпу приросту ПІІ у промисловість якої були від’ємними з 2012 р., а темпу приросту капітальних інвестицій у промисловість – упродовж 2013-2014 рр. Для цієї області також було характерним найнижче серед регіонів України значення частки промисловості у загальному обсязі ПІІ, яке, однак, демонструє тенденцію до зростання (33,2% у 2016 р. проти 16,1% у 2011 р.).

Підсумовуючи, можна констатувати збільшення у 2016 р. обсягів капітальних інвестицій у промисловість у 19-ти областях, а найбільше у Миколаївській (у понад 3 рази), Закарпатській (у 1,9 разу) і Сумській (у 1,8 разу). Водночас ознакою негативного інвестиційного клімату в Україні є подальше зниження темпів приросту ПІІ у промисловий сектор національної економіки – значення цього показника залишилися від’ємними у 19-ти областях. Найбільшим інвестиційним потенціалом володіють індустриальні східні (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Полтавська), а також Київська області.

Після зниження упродовж 2012-2014 рр. рівня інноваційної активності в Україні у 2015 р. почалося його зростання, зокрема частки підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств і частки

витрат на інновації у загальному обсязі капітальних інвестицій. Як наслідок, у 2016 р. значення цих двох показників перевищили рівень 2011 р. на 3,8 в. п. і 1,5 в. п. відповідно (табл. 5). Натомість частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції за цей період зменшилась у 2,7 разу – до 1,4%, а у 2016 р. Державна служба статистики України (ДССУ) не оприлюднила ці дані.

Найвищого рівня інноваційної активності у 2016 р. досягла Дніпропетровська область, що було спричинено колосальним (на 34,7 в. п.) зростанням значень показника частки витрат на інновації у загальному обсязі капітальних інвестицій і одним з найвищих (після Тернопільської і Чернівецької областей) – показника частки підприємств, які впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств (на 4,9 в. п.). Загалом у 2016 р. значення названих показників зросли, відповідно, у 17-ти і 13-ти областях. Окремо необхідно виділити Сумську область, яка була незмінним лідером серед регіонів України за рівнем інноваційної активності промисловості впродовж 2012-2015 рр. передусім завдяки найвищому значенню частки реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції (7,1% у 2015 р.). Другою за значенням цього показника (4,6%) була Закарпатська область, яка водночас є аутсайдером

Таблиця 5

Показники інноваційної активності промисловості в регіонах України, %

Область	Частка підприємств, що впроваджували інновації у загальній кількості промислових підприємств						Частка витрат на інновації в загальному обсязі капітальних інвестицій						Частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції				
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015
Україна	12,8	13,6	13,6	12,1	15,2	16,6	18,2	12,5	9,8	8,9	15,8	19,7	3,8	3,3	3,3	2,5	1,4
Вінницька	11,4	13,7	15,2	11,8	12,9	14,1	2,5	21,8	26,2	34,2	24,7	38,6	2,2	1,6	2,3	2,3	0,6
Волинська	11,1	12,1	10,0	9,0	10,6	10,2	12,7	16,1	25,1	20,6	2,4	8,8	5,6	1,7	3,0	2,5	2,2
Дніпропетровська	7,1	7,7	7,8	8,0	8,9	13,8	7,9	9,5	9,0	6,5	50,3	85,0	0,5	0,8	1,9	0,7	0,4
Донецька	9,5	10,9	10,3	9,1	7,1	11,6	19,3	8,6	5,6	6,5	16,7	8,5	2,1	2,2	3,0	1,7	0,5
Житомирська	13,8	15,6	17,2	8,6	14,9	14,5	34,5	6,3	5,9	5,0	2,4	7,3	3,8	5,1	5,5	1,4	1,8
Закарпатська	8,5	6,6	5,5	4,5	8,0	7,5	2,5	5,0	3,4	2,2	2,6	4,5	11,9	13,4	15,5	8,4	4,6
Запорізька	18,3	17,8	18,0	15,9	19,2	21,1	17,4	5,3	6,9	6,2	6,6	7,9	3,2	2,2	2,3	1,7	1,2
Івано-Франківська	17,4	17,1	17,0	15,9	18,4	14,8	12,5	10,1	29,0	3,7	4,5	2,9	5,2	7,5	4,3	3,8	1,3
Київська	7,4	8,0	9,7	8,8	13,0	15,2	6,5	2,7	1,2	1,3	1,5	4,3	2,3	1,7	2,4	2,2	0,8
Кіровоградська	12,5	12,8	13,1	11,7	21,8	14,7	5,8	31,8	12,0	12,0	17,0	20,5	5,3	2,8	6,4	2,9	2,1
Луганська	12,5	11,4	9,9	7,6	8,8	8,8	3,5	6,1	4,7	0,8	2,0	2,9	2,7	3,4	2,1	0,2	0,1
Львівська	9,8	10,8	12,0	12,6	18,4	18,6	6,7	10,4	7,4	8,0	7,6	6,7	1,5	2,1	3,0	2,1	1,9
Миколаївська	9,7	13,8	11,7	10,1	23,7	19,8	23,7	21,1	28,8	50,0	32,5	22,5	3,3	0,9	3,0	1,5	0,3
Одеська	12,8	14,0	11,3	9,8	17,2	18,8	11,6	27,1	2,1	19,5	2,8	9,7	2,2	3,6	3,6	2,4	2,1
Полтавська	7,4	7,4	6,9	6,8	14,6	12,8	2,8	2,8	4,0	7,2	3,6	6,0	24,3	14,4	6,5	8,9	1,9
Рівненська	10,5	14,2	13,4	14,5	9,8	11,9	5,0	6,9	3,1	1,2	0,4	3,3	0,9	0,6	0,8	0,8	0,6
Сумська	16,0	16,8	13,2	12,3	19,0	17,8	27,9	26,1	27,1	61,9	16,8	19,4	12,4	10,6	10,4	10,4	7,1
Тернопільська	17,8	17,4	11,8	9,5	17,4	25,0	19,0	17,5	6,1	14,1	2,6	9,0	7,6	7,4	2,6	1,7	1,4
Харківська	17,5	20,8	21,4	21,0	23,7	25,8	19,9	25,3	22,2	25,3	19,6	28,8	2,4	4,8	4,8	3,8	3,4
Херсонська	11,9	12,3	13,3	10,8	20,7	16,7	7,0	25,5	22,8	12,4	9,2	11,1	4,9	5,6	4,0	5,4	1,4
Хмельницька	20,9	22,2	17,9	9,9	12,3	12,1	43,6	34,0	12,7	14,4	5,7	2,3	2,1	2,3	1,6	0,9	0,7
Черкаська	17,0	15,5	14,6	10,1	17,2	15,4	2,9	6,9	2,5	4,3	5,7	3,1	3,8	1,2	2,0	1,6	0,7
Чернівецька	11,4	9,5	8,2	9,2	15,1	20,4	5,8	30,6	24,8	36,1	7,3	4,6	4,9	3,5	2,6	2,0	2,4
Чернігівська	10,6	13,7	12,0	7,8	12,4	14,3	5,8	7,2	21,1	11,4	3,6	4,1	1,7	1,4	0,9	1,0	0,5

Авторські розрахунки за [11; 12; 13] і даними Головних управлінь статистики в областях України.

за часткою підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств: 7,5% у 2016 р. проти 25,8% у лідера – Харківській області.

Отже, в Україні відбувається поживавлення інноваційної активності, зокрема за такими показниками, як частка витрат на інновації у загальному обсязі капітальних інвестицій і частка підприємств, що впроваджували інновації у загальній кількості промислових підприємств. Однак за значенням останнього Україна поступається, до прикладу, Польщі у 2,2 разу, а за часткою реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції – майже у 9 разів (за даними 2015 р.).

Рівень використання основних виробничих ресурсів промислового сектору економіки характеризують два основні показники: фондівдача і продуктивність праці. Перший з них відображає ефективність управління основним капіталом, а другий – людським. Упродовж аналізованого періоду в Україні ці показники демонстрували децю різну динаміку (табл. 6). Так, значення показника фондівдачі у 2011-2013 рр. зменшилось у 1,55 разу, а в наступних трьох роках, навпаки, зросло в 1,3 разу (порівняно з 2013 р.). Натомість показник продуктивності праці впродовж аналізованого періоду зберігав тенденцію до збільшення (за винятком незначного зниження у 2013 р.), і у 2016 р. його значення перевищило рівень 2011 р. у 2,2 разу.

Таблиця 6

Показники ресурсної ефективності промисловості в регіонах України, частка одиниці

Область	Фондівдача						Продуктивність праці					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	1,980	1,429	1,280	1,338	1,539	1,695	0,389	0,409	0,404	0,493	0,690	0,865
Вінницька	3,168	2,404	2,252	2,449	2,626	2,901	0,280	0,290	0,336	0,410	0,574	0,743
Волинська	1,764	1,760	1,648	1,959	2,104	2,408	0,196	0,206	0,201	0,261	0,382	0,465
Дніпропетровська	1,471	1,585	1,587	1,300	1,559	1,620	0,488	0,542	0,540	0,658	0,813	0,977
Донецька	2,359	1,928	1,634	1,336	1,331	1,473	0,516	0,465	0,444	0,419	0,772	0,893
Житомирська	1,739	1,638	1,555	1,573	2,256	2,319	0,183	0,204	0,211	0,254	0,361	0,465
Закарпатська	2,029	1,806	1,676	1,618	1,622	1,862	0,145	0,161	0,166	0,187	0,237	0,314
Запорізька	2,209	1,779	1,627	1,616	1,834	2,083	0,422	0,430	0,419	0,566	0,785	0,938
Івано-Франківська	2,006	1,671	1,194	1,131	1,890	2,066	0,338	0,348	0,305	0,366	0,510	0,542
Київська	1,248	1,283	1,125	1,027	1,137	1,173	0,341	0,413	0,484	0,518	0,646	0,813
Кіровоградська	2,197	2,671	2,657	2,050	2,486	2,864	0,219	0,283	0,336	0,389	0,455	0,517
Луганська	2,655	1,935	2,586	1,113	0,930	1,235	0,388	0,341	0,302	0,195	0,252	0,395
Львівська	1,767	1,566	1,302	1,389	1,911	2,155	0,200	0,219	0,219	0,257	0,393	0,486
Миколаївська	2,277	2,276	1,759	2,087	0,810	1,138	0,295	0,329	0,309	0,375	0,515	0,699
Одеська	1,670	1,182	1,128	1,368	1,942	1,900	0,290	0,302	0,296	0,373	0,633	0,712
Полтавська	3,539	3,003	2,300	2,489	3,054	3,870	0,587	0,638	0,584	0,749	1,054	1,451
Рівненська	2,643	1,901	1,862	1,842	2,586	3,088	0,231	0,186	0,242	0,301	0,415	0,489
Сумська	3,321	3,405	3,102	3,681	4,751	4,056	0,274	0,292	0,290	0,349	0,499	0,503
Тернопільська	1,874	2,010	1,524	1,563	3,559	3,640	0,194	0,184	0,197	0,244	0,379	0,470
Харківська	3,372	3,280	3,123	2,638	4,049	4,701	0,263	0,309	0,315	0,297	0,497	0,678
Херсонська	2,209	1,796	1,719	2,016	2,536	3,541	0,240	0,216	0,231	0,273	0,423	0,646
Хмельницька	2,072	2,032	1,928	1,657	1,756	1,950	0,216	0,236	0,250	0,239	0,324	0,386
Черкаська	3,172	2,925	2,822	3,390	4,236	4,775	0,353	0,396	0,378	0,494	0,640	0,788
Чернівецька	1,403	1,610	1,504	1,794	2,157	2,611	0,110	0,103	0,104	0,128	0,189	0,255
Чернігівська	3,992	4,323	3,475	3,415	4,117	4,900	0,245	0,327	0,318	0,393	0,526	0,716

Авторські розрахунки за [6; 8; 14] і даними Головних управлінь статистики в областях України.

Визначальний вплив на зміну значень показників ресурсної ефективності промисловості України у 2016 р. (порівняно з 2015 р.) мали такі чинники: зростання обсягу реалізованої промислової продукції на 1,21%; збільшення необігових активів на 10,28%; зменшення середньої кількості працівників у промисловості на 3,17%.

Найвищого рівня продуктивності праці (1,451 грн / грн у 2016 р. проти 1,054 грн / грн у 2015 р.) досягла промисловість Полтавської області. Зростання цього показника стало наслідком збільшення у 2016 р. обсягу реалізованої промислової продукції на 29,5%, порівняно з 2015 р., при одночасному зменшенні за цей рік середньої чисельності працівників у промисловості на 6%. Промисловість Полтавської області також досягла найбільшого зростання фондівіддачі (на 81,6 пункту), а відтак разом з Чернігівською, Черкаською, Сумською і Харківською областями увійшла до п'ятірки лідерів за значенням цього показника.

Підсумовуючи, можна констатувати підвищення загального рівня ресурсної ефективності промисловості, з огляду на зростання у 2016 р. значень показників фондівіддачі і продуктивності праці. Однак за рівнем продуктивності праці українська промисловість поступається польській у понад 3 рази. Водночас варто відзначити сповільнення темпів зниження чисельності зайнятих у промисловості. Так, у 2016 р. у 7-ми областях (проти 1-ї – Рівненської – у 2015 р.) відбулось зростання значень цього показника (чисельності зайнятих), з яких найбільше – у Хмельницькій (на 2,26%). Найвища частка зайнятих у промисловості зберігається у Дніпропетровській (14,78% у 2016 р.), Донецькій (9,74%), Харківській (9,47%) і Запорізькій (6,82%) областях. Натомість у Луганській області ця частка зменшилась до 3,44% (проти 8,17% у 2011 р.), тоді як у Львівській, навпаки, зросла до 6,23% (проти 5,23%).

Конкурентні переваги промисловості у сегменті управління витратами та результатами діяльності характеризує економічна ефективність, рівень якої відображається показниками рентабельності операційної діяльності, рентабельності обігу і рентабельності активів. Значення цих показників в Україні загалом упродовж аналізованого періоду зберігали спадну тенденцію (табл. 7). Так, рентабельність обігу і рентабельність активів промисловості з 2014 р. були від'ємними внаслідок збиткового результату від звичайної діяльності до оподаткування підприємств. У 2016 р. цей збиток скоротився до 7569,6 млн грн (проти 181361,1 млн грн у 2015-му р.) унаслідок досягнення прибутку у 13-ти областях (проти 4-х у 2015 р.). Також відбулось зростання рентабельності операційної діяльності промисловості – значення цього показника стало додатним у 19-ти областях.

У 2016 р. найвищого рівня економічної ефективності промисловості досягла Запорізька область, що було зумовлено суттєвим зростанням усіх трьох показників рентабельності до найвищих значень серед регіонів України. Своєю чергою, збільшення рентабельності обігу і рентабельності активів промисловості цієї області стало наслідком досягнення значного фінансового результату (9343,6 млн грн) проти збитку (5092,1 млн грн) у 2015 р. Промисловість Харківської області, на відміну від решти регіонів, упродовж 2013-2015 рр. була прибутковою, але у 2015 р. обсяг її фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування зменшився майже на 90%, що, своєю чергою, зумовило зниження рентабельності обігу на 0,4 в. п. і рентабельності активів на 0,2 в. п. У 2016 р. фінансовий результат від звичайної діяльності промисловості цієї області збільшився лише на 2,9%. Варто відзначити досягнення додатних значень усіх показників рентабельності промисловості у Кіровоградській області після їх різкого зниження у 2015 р.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що у 2016 р., порівняно з 2015 р., в Україні відбулось підвищення загального рівня функціонування промисловості. У

Таблиця 7

Показники економічної ефективності промисловості в регіонах України, %

Область	Рентабельність обігу						Рентабельність активів						Рентабельність операційної діяльності					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	4,5	1,6	1,0	-11,6	-10,2	-0,4	4,2	1,2	0,7	-8,3	-7,7	-0,3	4,7	3,4	3,0	1,6	0,9	4,2
Вінницька	1,3	1,7	2,9	-1,0	0,8	2,6	2,0	2,1	3,4	-1,3	1,0	3,5	2,8	3,5	4,8	4,6	5,4	5,2
Волинська	4,1	2,1	2,1	-1,6	1,5	2,6	3,6	1,9	1,8	-1,6	1,6	2,8	4,3	3,9	3,9	6,8	6,4	4,5
Дніпропетровська	12,3	4,4	5,8	-0,5	-4,6	3,3	4,1	3,8	4,9	-0,4	-3,6	2,5	12,1	6,2	8,0	7,6	2,1	6,4
Донецька	0,7	-2,7	-3,2	-12,8	-20,8	-3,3	0,7	0,9	-2,6	-8,5	-13,2	-2,1	0,8	-0,8	-1,1	-0,7	-6,8	1,9
Житомирська	1,2	1,2	0,8	-9,5	-6,9	-0,1	1,2	1,2	0,7	-8,3	-8,1	-0,2	3,1	4,1	3,4	-2,4	0,0	3,4
Закарпатська	2,0	1,3	0,8	-10,5	-8,6	0,7	2,0	1,2	0,7	-9,6	-7,7	0,7	3,0	2,6	2,2	0,0	0,2	3,2
Запорізька	5,1	4,1	7,1	-7,2	-3,9	6,1	5,7	4,0	6,4	-6,2	-3,7	5,6	4,9	5,9	9,2	11,6	9,5	13,1
Івано-Франківська	-5,4	-6,2	-2,9	-28,5	-21,4	-7,2	-5,9	-6,8	-2,2	-19,1	-14,4	-4,6	-2,0	-3,4	-0,4	-0,1	2,0	3,9
Київська	3,0	3,1	3,4	-9,9	-5,3	2,1	1,9	2,1	2,1	-5,6	-3,2	1,3	4,6	4,8	3,9	-0,7	2,0	5,3
Кіровоградська	6,1	0,0	0,0	0,0	-56,9	0,6	4,7	3,5	0,8	0,0	-64,6	0,8	7,4	8,5	6,4	-28,1	-32,3	2,0
Луганська	-3,3	-8,1	-12,3	-126,6	-204,1	-78,6	-4,0	-7,3	-4,2	-60,9	-68,9	-28,5	-0,4	-4,7	-13,4	-20,8	-24,2	-16,8
Львівська	2,4	0,9	2,6	-8,9	-5,9	1,3	2,0	0,7	1,8	-5,9	-5,0	1,0	3,2	1,7	3,8	1,5	1,1	3,9
Миколаївська	2,3	2,6	0,5	-22,6	-10,0	-11,9	2,3	2,4	0,4	-20,4	-5,1	-8,2	3,3	5,4	2,6	-5,7	-0,3	-6,6
Одеська	-1,5	-4,0	-5,9	-23,3	-7,7	-6,0	-1,3	-3,0	-4,2	-16,0	-7,9	-5,7	0,9	1,5	-1,3	-10,7	-1,7	-1,5
Полтавська	10,1	6,8	5,5	-3,4	-8,0	-0,9	14,5	9,5	6,2	-3,9	-9,9	-1,2	10,4	9,0	7,8	11,7	5,4	6,6
Рівненська	0,9	-8,4	-7,7	-40,3	-24,7	-5,8	1,0	-6,3	-5,6	-33,3	-24,0	-6,4	2,3	-5,7	-5,0	-22,4	-15,1	-5,0
Сумська	4,9	7,1	4,4	-3,1	-1,1	2,8	6,9	9,7	5,6	-4,0	-1,6	3,9	6,0	8,9	6,7	4,9	6,5	8,1
Тернопільська	-12,5	-0,5	-4,5	-15,9	-1,1	0,7	-11,8	-0,5	-3,9	-14,5	-1,7	0,9	-7,5	1,4	-1,3	-1,9	-3,3	3,1
Харківська	5,7	3,3	3,3	0,9	0,5	0,4	7,4	4,0	4,0	0,9	0,7	0,6	6,7	5,6	6,2	3,6	4,7	3,2
Херсонська	-1,5	-0,1	-2,2	-17,0	-8,3	-1,7	-1,4	-0,1	-2,0	-14,7	-8,4	-2,1	2,1	2,4	0,4	-5,9	-1,9	1,1
Хмельницька	3,4	1,3	2,4	-18,4	-14,7	-3,5	4,0	1,5	2,7	-16,2	-13,3	-2,3	4,8	6,0	6,9	-6,6	-5,5	1,6
Черкаська	-0,6	0,2	-2,7	-18,0	-8,6	0,6	-0,5	0,2	-2,2	-13,8	-7,1	0,6	4,4	1,8	-1,2	-6,9	-3,2	3,9
Чернівецька	-0,8	4,9	0,6	-1,7	0,6	2,5	-0,7	4,6	0,6	-1,8	0,8	3,3	0,8	1,2	2,3	0,4	2,9	3,6
Чернігівська	1,5	1,5	2,0	-3,3	-5,3	-6,0	2,4	3,0	3,4	-5,5	-9,4	-3,5	3,3	3,6	5,4	6,2	1,4	-3,6

Авторські розрахунки за [6; 8; 15; 16] і даними Головних управлінь статистики в областях України.

2017 р. позитивні тенденції у розвитку посилились. Так, згідно з даними ДССУ, за підсумками 9-ти місяців 2017 р. фінансовий результат до оподаткування великих та середніх підприємств промисловості в Україні став додатним – прибуток склав 97335,6 млн грн. Як наслідок, рентабельність обігу досягла 6,37%, а рентабельність активів – 3,62%. Водночас відбулось подальше зростання рентабельності операційної діяльності промисловості – за січень-вересень 2017 р. цей показник становив 8,3%. У регіональному розрізі найвищої ефективності за цей період досягла промисловість Дніпропетровської області з рентабельністю операційної діяльності 15,9%, обігу – 13,82%, активів – 8,31%. Запорізька область була другою за ефективністю промисловості зі значеннями показників рентабельності 13,7%, 9,59% і 7,14% відповідно.

Фінансові результати до оподаткування великих і середніх підприємств у промисловості за підсумками 9 місяців 2017 р. були від'ємними лише в 4-х областях (проти 11-ти у 2016 р.). Однак проблемою стало поглиблення збитковості промислового сектору економіки Донецької, Луганської і Миколаївської областей. Водночас в Одеській області, попри відносно незначний збиток промисловості (-99,328 млн грн), рентабельність операційної діяльності досягла 5,0% (проти -1,5% у 2016 р.).

Висновки. Для протидії усталеним негативним тенденціям у розвитку вітчизняної промисловості (зменшення частки промисловості у товарному експорті, погіршення структури активів, падіння обсягів ПП, скорочення частки інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції та ін.), а також для підвищення рівня продуктивності праці і прибутковості суб'єктів промислової діяльності в Україні необхідна реалізація комплексу організаційно-економічних і фінансових механізмів за такими напрямками:

- *підвищення рівня інноваційної активності – стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв* шляхом їх селективного субсидування (збільшення цільових державних дотацій) за прикладом держав-членів ЄС, пільгового кредитування та оподаткування товаровиробників при підвищенні наукоємності продукції, надання переваг (додаткових балів) при проведенні тендерів на отримання державного замовлення за умови забезпечення значень коефіцієнта локалізації внутрішнього потенціалу на визначеному рівні, залучення до виконання державних цільових програм, зниження орендної плати при входженні в індустріальний парк та ін.;
- *активізація залучення ПП – розширення доступу суб'єктів промислової діяльності до іноземних інвестиційних ресурсів* шляхом створення умов (за участю та сприяння державних і регіональних органів влади) для тіснішої співпраці суб'єктів промислової діяльності з європейськими організаціями та фондами, що займаються фінансовою підтримкою регіонального розвитку в межах програм міжнародного співробітництва (Світовим банком, ЄБРР, Інвестиційним банком та ін.); *підвищення рівня поінформованості іноземних інвесторів щодо потенційних напрямів капіталовкладень* в Україні шляхом оприлюднення на інтерактивних інвестиційних порталах результатів рейтингових оцінок інвестиційної привабливості регіонів і провідних українських товаровиробників;
- *наращення експортного потенціалу – стимулювання експортної активності* суб'єктів промислової діяльності шляхом надання їм організаційно-технічної та інформаційної підтримки в напрямі вдосконалення системи управління якістю промислової продукції та забезпечення міжнародної сертифікації виробництв;
- *зниження собівартості промислової продукції – удосконалення територіальної організації виробництва* шляхом концентрації випуску технологічно однорідної (уніфікованої і стандартизованої) продукції, а також освоєння нових технологічних процесів і впровадження безвідходних технологій, зокрема на засадах трансферу; *скорочення тривалості виробничо-реалізаційних циклів* у промисловості шляхом налагодження безперебійного функціонування системи управління матеріальними потоками на основі розвитку регіональних логістичних центрів і транспортної інфраструктури.

Орієнтиром нової промислової політики в Україні має стати досягнення високого рівня конкурентоспроможності промислового сектору національної економіки. Реалізація такої політики передбачає, з одного боку, створення умов для залучення інвесторів, зокрема іноземних, у високотехнологічні виробництва, а з іншого – забезпечення реальної підтримки вітчизняних товаровиробників у межах реалізації базових концепцій (експортоорієнтації та імпортозаміщення) розвитку конкурентних видів промислової діяльності.

Список використаних джерел

1. Амоша О. І., Булеєв І. П., Землянін А. І., Збаразська Л. О., Харазішвілі Ю. М. та ін. *Промисловість України – 2016: стан та перспективи розвитку* : науково-аналітична доповідь / Інститут економіки

- промисловості НАН України. Київ, 2017. 120 с. Режим доступу: http://iep.com.ua/publ/informacijni_resursi/naukovi_dopovidi/promislovisv_ukrajini_2016_stan_ta_perspektivi_rozvitku/2-1-0-95
2. Вишневецький В. П., Половян О. В., Збаразська Л. О., Заніздра М. Ю., Чекіна В. Д. та ін. *Національна модель неоіндустріального розвитку України*: монографія / ред.: В. П. Вишневецький, Л. О. Збаразська; Інститут економіки промисловості НАН України. Київ, 2016. 518 с. Режим доступу: http://iep.com.ua/Vishnevskiy_Zbarazska_Zanizdra_Chekina_2016.pdf
 3. Вишневецький В. П., Князев С. І. Smart-промисловість: перспективи і проблеми. *Економіка України*. 2017. № 7. С. 22-37.
 4. *Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: економічні виклики та нові можливості*: наукова доповідь / ред.: В. М. Гець, Т. О. Осташко; ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України». К., 2016. 184 с.
 5. Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємств за видами економічної діяльності // *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. 2017. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 6. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності // *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. 2017. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 7. Товарна структура зовнішньої торгівлі України // *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. 2017. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 8. Показники балансу великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності // *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. 2017. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 9. Офіційний сайт Центрального статистичного управління Польщі. 2017. Режим доступу: <http://stat.gov.pl>
 10. Капітальні інвестиції за видами промислової діяльності // *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. 2017. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 11. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2016 році // *Експрес-випуск Державної служби статистики України*. 2017, 28.02. №100/0/03.5вн-17. К., 2017. 2 с. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2017/02/35pdf.zip>
 12. Впровадження інновацій на промислових підприємствах // *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. 2017. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 13. Інноваційна активність // *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. 2017. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 14. Зайняте населення за видами економічної діяльності та регіонами // *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. 2017. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 15. Рентабельність операційної діяльності підприємств за видами промислової діяльності // *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. 2017. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 16. Фінансові результати підприємств до оподаткування за видами промислової діяльності // *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. 2017. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

References

1. Amosha, O. I., Bulyyev, I. P., Zemlyankin, A. I., Zbarazska, L.O., Kharazishvili, Yu. M., & et al. (2017). *Promislovisv' Ukrainy – 2016: stan ta perspektyvy rozvytku [Industry of Ukraine – 2016: the state and prospects of development]* (Scientific Report). Retrieved from http://iep.com.ua/publ/informacijni_resursi/naukovi_dopovidi/promislovisv_ukrajini_2016_stan_ta_perspektivi_rozvitku/2-1-0-95 [in Ukrainian].
2. Vyshnevskyy, V. P., Zbarazska, L. O. (Eds.), Polovyan, O. V., Zanizdra, M. Yu., Chekina, V. D., & et al. (2016). *Natsional'na model' neoindustrial'noho rozvytku [National model of neoindustrial development]*. Retrieved from http://iep.com.ua/Vishnevskiy_Zbarazska_Zanizdra_Chekina_2016.pdf [in Ukrainian].
3. Vyshnevskiy, V. P., & Knyazev, S. I. (2017). Smart-promislovisv': perspektyvy i problemy [Smart industry: prospects and challenges]. *Economy of Ukraine*, 7, 22-37 [in Ukrainian].
4. Heyets, V. M., & Ostashko, T. O. (Eds.) (2016). Implementatsiya Uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu ta YeS: ekonomichni vyklyky ta novi mozhlyvosti [*The implementation of the Agreement about Association between Ukraine and the EU: Economic challenges and opportunities*] (Scientific report). Kyiv: Institute for Economics and Forecasting NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
5. State Statistics Service of Ukraine (2017). Obsyah realizovanoi produktsiyi (robit, posluh) pidpryemstv za vydamy ekonomichnoyi diyal'nosti [Volume of sold products (works, services) by type of economic activity]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
6. State Statistics Service of Ukraine (2017). Obsyah realizovanoi promyslovoyi produktsiyi za vydamy diyal'nosti [Volume of industrial products sold by type of activity]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
7. State Statistics Service of Ukraine (2017). Tovarna struktura zovnishn'oyi torhivli Ukrainy [Commodity structure of foreign trade of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
8. State Statistics Service of Ukraine (2017). Pokaznyky balansu velykykh ta srednykh pidpryemstv za vydamy ekonomichnoyi diyal'nosti [Indicators of balance of large and medium enterprises by types of economic activity]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
9. Natsional'ni rakhunky [National Accounts]. (2017). *Official website of the State Statistics Service of Poland*. Retrieved from www.stat.gov.pl [in Polish].

10. State Statistics Service of Ukraine (2017). Kapital'ni investytsiyi za vydamy promyslovyoi diyal'nosti [Capital investment by type of industrial activity]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
11. State Statistics Service of Ukraine (2017, February 28). Investytsiyi zovnishn'oekonomichnoi diyal'nosti Ukrayiny u 2016 rotsi [Investments of Ukraine's Foreign Economic Activity in 2016]. *Ekspres-vypusk Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrayiny* [Express-release of the State Statistics Service of Ukraine]. 100/0/03.5vn-17. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2017/02/35pdf.zip> [in Ukrainian].
12. State Statistics Service of Ukraine (2017). Vprovadzhennya innovatsiy na promyslovykh pidpryyemstvakh [Implementation of innovations at industrial enterprises]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
13. State Statistics Service of Ukraine (2017). Innovatsiyna aktyvnist' [Innovative activity]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
14. State Statistics Service of Ukraine (2017). Zaynyate naselennya za vydamy ekonomichnoi diyal'nosti ta rehionamy [Employed population by type of economic activity and regions]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
15. State Statistics Service of Ukraine (2017). Rentabel'nist' operatsiynoi diyal'nosti pidpryyemstv za vydamy promyslovyoi diyal'nosti [Profitability of operating activity of enterprises by types of industrial activity]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
16. State Statistics Service of Ukraine (2017). Finansovi rezul'taty pidpryyemstv do opodatkovannya za vydamy promyslovyoi diyal'nosti [Financial results of enterprises before taxation by types of industrial activity]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

Ishchuk S. O. Industry in Ukrainian regions: trends and problems of development.

Possessing the considerable industrial potential and at the same time transit, natural raw material and human capital, Ukraine still lags behind the Member States of the European Union (EU) in terms of output and the gross value added of industry. The main prerequisites for the poor competitiveness of the domestic industry are the use of outdated technologies and the critical degree of deterioration of fixed assets as well as low efficiency of its operation.

The purpose of the article is to identify the main trends and problems of industrial development in Ukraine based on the evaluation of the dynamics of the indicators' values that systematically characterize the level of the industrial sector functioning in the national economy in a regional context.

The results of the analysis showed that industry remains the leading type of economic activity in Ukraine with a share of 31.4% in the volume of sales of the products (goods and services). At the same time, the share of industrial goods in total exports during 2011-2016 decreased by 16.2 percentage points (to 59.5%), and the share of non-current assets in the structure of assets of the industry – down to 45.6%. The growth rates of foreign direct investment in industry in 2016 were negative in 19 districts. By the share of implemented innovative products in the total volume of industrial products sold, Ukraine lags behind Poland almost 9 times.

In order to counteract the established negative trends in the development of domestic industry and to increase the level of productivity and profitability of the subjects of industrial activity in Ukraine, the implementation of a complex of organizational and economic and financial mechanisms in the following areas is required: an increase in the level of innovation activity – stimulation of the development of high-tech industries through their selective subsidization on the example of the EU member states, preferential lending and taxation, with the increase of the science-intensive products; activation of foreign direct investment attraction -increasing the access of industrial activity entities to foreign investment resources and raising the level of awareness of foreign investors regarding potential investment patterns; expansion of export potential – stimulation of export activity of subjects of industrial activity by providing them with support in the direction of improving the quality management system of industrial products and ensuring the international certification of production; reducing the cost of industrial products – improving the territorial organization of production and reducing the length of production and sales cycles in industry.

Keywords: assets, development, efficiency, export, industry, innovation, investments, production.

Іщук Світлана Олексіївна – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» (e-mail: iso.ird@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3698-9039>).

Ishchuk Svitlana Oleksiyivna – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Head of the Department of development of industrial sphere of the region and investment of the Dolishnyi Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Надійшло 02.03.2018 р.